

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський державний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра музики**

Євстігнєєва Н.І.

МУЗИЧНО- ЕТНОГРАФІЧНА ПРАКТИКА

ПРОГРАМА

для бакалаврів психолого-педагогічного
факультету
зі спеціальностей 6.010103, 7.010103
«Педагогіка і методика середньої освіти.
Музика»

Полтава-2008

Музично-етнографічна практика: Програма для бакалаврів психолого-педагогічного факультету зі спеціальностей 6.010103, 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика» / Укл. Євстігнєєва Н.І. – Полтава: 2008. – 14 с.

Рецензенти: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики ПДПУ імені В.Г. Короленка *Лобач О.О.*

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичної педагогіки Мукачівського гуманітарно-педагогічний інституту *Росул Т.І.*

Програма з музично-етнографічної практики містить зміст, форми і методи організації збирацької діяльності студентів музичних груп стаціонарної та заочної форми навчання.

**Затверджено вченою радою ПДПУ імені В.Г.Короленка
(протокол № 5 від березня 2008 р.)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Цілеспрямоване впровадження найкращих надбань національної культури пращурів у педагогічну практику обумовлює культуротворчу функцію сучасної освіти, потребує відповідних форм та методів організації навчального процесу педагогічного ВНЗ. На думку І.С. Довгалюк, М.В. Мишанич, Г.Г. Павловської, музично-етнографічна практика виступає важливим компонентом професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів та музики, культуролога [22; 32]. Важливість практики полягає у її педагогічній спрямованості, виявляється у комплексному здійсненні фольклорно-етнографічної, народознавчої, краєзнавчої, навчально-виховної, культурно-освітньої, комунікативно-організаційної пошукової діяльності студентів-практикантів [21].

За державним навчальним планом музично-етнографічну практику проходять студенти другого курсу психолого-педагогічного факультету спеціальностей «Початкове навчання та музичне виховання» та «Культурологія. Музика». Практика здійснюється за програмою для вищих навчальних педагогічних закладів освіти.

Музично-етнографічна практика – це напрям дослідницької, пошукової, збирацької діяльності, куди входять історико-етнографічний та музично-культурологічний аспекти. Сутність музично-етнографічної практики полягає у вивченні витоків і надбань загальної та музичної культури певних локальних груп населення, опису їхнього світогляду, традицій, культурно-побутових зв'язків та музичних явищ.

1. ЗМІСТ МУЗИЧНО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Історико-етнографічний аспект

Історико-етнографічний аспект музично-етнографічної практики полягає у:

- визначенні типу історико-етнографічного районування досліджуваної групи населення; природничо-географічних умов; етногенезу населення; етнічного складу; історичних умов розвитку; характерних особливостей господарської діяльності, матеріальної і духовної культури; міжетнічних взаємин тощо;
- простежуванні особливостей культури і побуту населення;
- аналізуванні причин виникнення явищ;
- документальному занотовуванні явищ (де, коли відбувалося, учасники, конкретні умови).

1.2. Музично-культурологічний аспект

Дослідження музичної культури певної місцевості, передбачає аналіз музичного мистецтва з погляду його ролі в житті суспільства, громади в історичному та краєзнавчому контекстах. Музична

культура виступає як одне їх зрізів ментальної структури певного суспільства, де музика існує у тісному зв'язку з вербальною мовою культури.

Методами дослідження музичної культури є загальнонаукові методи (порівняння, абстрагування, синтез і т.п.).

Загальні поняття, які необхідно визначити:

- ❖ музична культура суспільства певного району (і відповідно музичне життя);
- ❖ краєзнавча сфера музичної культури, історичний тип музичної культури;
- ❖ музична діяльність суспільства (соціальної групи, особи), суспільно-музична цінність;
- ❖ соціо-музичний інститут;
- ❖ соціо-музична група;
- ❖ музичний побут суспільства (соціальної групи);
- ❖ музичне макросередовище і мікросередовище особи;
- ❖ музичні потреби суспільства (соціальної групи, особи);
- ❖ музична поведінка (музична активність) суспільства (групи, особи);
- ❖ музичні фестивалі, свята, народні обряди;
- ❖ ступінь музичного розвитку (музична культурність) суспільства (групи, особи);
- ❖ персоналії композиторів, аматорів;
- ❖ соціальні функції музики.

2. МЕТА практики полягає у навчанні студентів знаходити, відбирати, документально оформляти здобутки загальної та музичної культури певних верств населення за принципом етнографічного районування; розвитку емоційно-ціннісного ставлення до витоків і надбань пращурів; вихованні почуття національної гідності, патріотичного ставлення до малої батьківщини.

Основними завданнями виступає формування духовної культури, національної самосвідомості практикантів; закріплення, поглиблення, збагачення спеціальних знань (культурологічних, етнографічних, естетичних, музикознавчих, музично-теоретичних); студіювання умінь і навичок збирацької діяльності; виховання творчого, дослідницького підходу до культурної спадщини рідної місцевості.

Основними принципами організації музично-етнографічної практики є професійно-педагогічна спрямованість мети, завдань і змісту; єдність науково-теоретичного обґрунтування й реалій навчально-виховної діяльності; орієнтація на творчу активність студентів, самоактуалізацію їх у процесі проходження практики; диференціація, індивідуалізація змісту й організації практики відповідно до особливостей досліджуваної місцевості та її полікультурної ситуації [16].

На момент проведення практики студент повинен **ЗНАТИ** історико-етнографічні райони України; природничо-географічні

умови районування досліджуваних верств населення; етногенез населення; етнічний склад; історичні умови розвитку; характерні особливості господарської діяльності, матеріальної та духовної культури, міжетнічні взаємини тощо; систему музичних та фольклорних жанрів; позаурочні форми залучення учнів загальноосвітньої школи до краєзнавства та музичної етнографії рідного краю.

У процесі музично-етнографічної практики студент повинен **УМІТИ** визначити тип історико-етнографічного районування досліджуваної групи населення та фольклорний жанр спостережуваного явища; простежити наявність особливостей культури й побуту населення; записати на аудіо (цифрові) носії музичне явище; грамотно оформити звіт.

3. У РЕЗУЛЬТАТІ музично-етнографічної практики студент має опанувати навички документально занотовувати явища (де, коли відбувалося, учасники, конкретні умови); аналізувати історичні та культурологічні причини виникнення явищ; характеризувати закономірності розвитку явищ на основі етнографічних, культурологічних, музикознавчих теорій; визначати шляхи використання результатів музично-етнографічної практики у навчально-виховному процесі школи.

Методи музично-етнографічної практики: ознайомлення з історичними, архівними джерелами, безпосереднє спостереження, опис культурних та музичних явищ, пошук та оформлення музичного матеріалу, педагогічний аналіз результатів.

Основними напрямками музично-етнографічної практики виступають дослідження місцевих обрядів, автентичного співу; вивчення діяльності місцевих самодіяльних і професійних виконавців та композиторів; опис музичних фестивалів і свят; дослідження спадщини видатних людей; вивчення концертної діяльності місцевих музичних колективів; репортажі з концертів, відеофільми про рідний край тощо.

По закінченню практики студенти упорядковують зібраний матеріал – складають *письмовий звіт*, додають відео-, аудіо- та CD-записи музичних явищ, нотні партитури занотованих явищ, оригінальних творів місцевих аматорів та професійних композиторів; репертуарні збірки відомих місцевих колективів; фотографії народних обрядів, історичних подій тощо.

Формою проведення підсумків фольклорної практики є студентська науково-практична конференція. З доповідями виступають учасники практики і на основі зібраного матеріалу висловлюють чимало зауважень та рекомендацій щодо процесу збирання і вивчення музичного краєзнавства певної місцевості з урахуванням історичної взаємодії музичної спадщини з іншими проявами духовного життя народу. Такі доповіді можна вважати початком наукової роботи студентів. Підсумкова конференція може відіграти важливу роль у пропаганді музичної культури певного регіону.

4. АЛГОРИТМ *практики*:

- ознайомитись із завданнями практики, вивчити зміст програми;
- дотримуючись методичних порад, провести самостійну збирацьку діяльність;
- упорядкувати зібраний матеріал;
- зробити висновки за результатами практики;
- оформити письмовий звіт в електронному та друкованому вигляді;
- презентувати на підсумковій конференції результати дослідницької діяльності.

5. КРИТЕРІЇ оцінювання музично-етнографічної практики

- повнота виконання поставлених завдань;
- ступінь обґрунтованості обраної теми;
- змістовність звіту;
- якість оформлення звіту про проходження практики, наявність нотних та звукових додатків;
- емоційне ставлення до власної збирацької діяльності;
- змістовна презентація результатів дослідження (7-10 хвилин).

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Богущ А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посібник. – К.: Вища ос., 1994.
2. Братко-Кутинський О. Феномен України. Ідеологія життєдіяльності // Мандрівець. – 1996. – № 2-3. – С. 29-36.
3. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування. – К, 1992.
4. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. -К.1.
5. Гаврилюк Н.К. Картографирование явлений духовной жизни. По материалам родильной обрядовости украинцев. – К., 1981.
6. Гнатюк В. Пісенні новотвори в українській народній словесності. – Львів, 1990.
7. Дем'янюк Н.Ю. Етнографічно-дослідницька діяльність Василя Миколайовича Верховинця: Навч. посібник. – Полтава, 1997.
8. Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – У 3-х т. – К., 1994-1995.
9. Етнографія України: Навч. посібник / За ред. С.А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994.
10. Кирдан Б.П., Омельченко А. Народи співці-музиканти на Україні. – К., 1980.
11. Колесса Ф. Фольклорні праці. – К., 1970.
12. Корній Л.П. Історія української музики від найдавніших часів до початку ХХ ст.: Програма-конспект і методичні матеріали для музичних вузів України. – К.: РМК, 1993.

13. Культура і побут населення України: Навч. посібник / В.І. Наулко та ін. – 2-е вид., доп. та перераб. – К, 1993.
14. Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Формування музичної культури майбутнього вчителя: Метод, рекомендації. – Полтава, 1993.
15. Лозко Г.С. Українське народознавство. – К, 1995.
16. Музично-етнографічна практика: Програма для вищих навчальних педагогічних закладів освіти зі спеціальності 7.010102 – початкове навчання / Укладачі І.В. Мостова, Л.А. Гнатюк, В.В. Підгорна. – Полтава: Видання ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2000. – 21 с.
17. Назарова С.М. Національна індивідуальність як частина етнокультури // Проблеми філософії. – Вип. 94. – К., 1992.
18. Народному секретареві-збирачу фольклору. Методичні вказівки. Укладач П.Т. Маркушевський. – Одеса, 1969.
19. Новікова А.М. Як записувати фольклор. Хрестоматія. Ред. А.М.Новикової. – М., 1971.
20. Отич О.М. Естетико-педагогічний потенціал української народної пісні: Навчальний посібник. – Полтава: В-во ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 1998. – 36 с.
21. Отич О.М. Естетико-педагогічний потенціал української народної пісні: Навч. посібник. – Полтава, 1998.
22. Підготовка вчителя до фольклорно-краєзнавчої роботи в школі: Методичні рекомендації / Укл. Г.Г. Павловська. – Луцьк, 1989. – 26 с.
23. Правдюк О.А. Українська музична фольклористика – К., 1978.

24. Силимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 3 кн., 6 т. – К.: АТ "Обереги", 1994.
25. Стебельський Б. Роль етнологи в утвердженні державності українського народу // Народна творчість та етнографія. – 1996
26. Степовик Д. Святенність наших обрядів // Дніпро –1999. –№ 3-4. – С. 45-46.
27. Українці: Історико-етнографічна монограмм: В 2 т. / Відп. Ред. К.Г. Гуфлісгий. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959.
28. Українська культура: Лекції за ред. Дмитра Антоновича / Упор. С.В. Ульяновська. – К, 1993.
29. Українська минувщина: Ілюстрований етнографічний довідник. – 2-е вид. – К.: Лебідь, 1994.
30. Українці: Народні вірування, повір'я, демонологія. – 2-е вид. – К.: Либідь, 1992.
31. Федас Й.Ю. Український народний вертеп. У дослідженнях ХІХ - ХХ ст. – К., 1987.
32. Фольклорна збирацька практика з курсу «Українська народна музична творчість»: Методичні рекомендації / Укл. М.В. Мишанич, І.С. Довгалюк. – К.: РУМК, 1992 . – 12 с.
33. Формування національної культури молоді засобами народного мистецтва у контексті творчої спадщини В.М. Верховинця: Збірник наукових праць. – Полтава: Видання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, 1999.

Міністерство науки і освіти України
Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Кафедра музики

ЗВІТ

про проходження музично-етнографічної практики

студента (*група, курс*)

ПІБ

Керівник практики –

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
1. Зміст музично-етнографічної практики.....	4
1.1. Історико-етнографічний аспект.....	4
1.2. Музично-культурологічний аспект.....	4
2. Мета, завдання, принципи практики.....	6
3. Результати, методи, напрямки практики.....	7
4. Алгоритм практики.....	9
5. Критерії оцінювання	9
6. Список рекомендованої літератури.....	10
7. Додаток.....	13

Музично-етнографічна практика
Програма для бакалаврів
психолого-педагогічного факультету
зі спеціальностей 6.010103, 7.010103
«Педагогіка і методика середньої освіти. Музика»
Укладач Н.І. Євстігнєєва
Формат 60×84 1/32. Папір друкарський.
Гарнітура *Cambria*
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 0,4

